

DEMOKRASİ DERSİ

İnsan hakları günümüzde en sık kullanılan kavramlardandır. Peki, nedir insan hakları?

İnsan hakları, insan olmaktan dolayı sahip olunan ve doğrudan insanlık onurunu korumayı amaçlayan birtakım özel haklardır.

***Hak;** insan varlığına, bir kimseye var olan yasalarla, evrensel beyannameler ya da en azından sözlü bir gelenekle tanınan belli şekillerde hareket etme özgürlüğü, yetkisi ya da imkânıdır. Demokratik devletlerde vatandaşların hak ve özgürlükleri anayasa ile güvence altına alınır. Doğuştan gelen bu haklar, yasalar tarafından korunur.

İnsanlar, haklarını kullanabilmek için öncelikle özgür olmalıdır.

Özgürlük, başkasına zarar vermeyen her şeyi yapabilme gücüdür

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin birinci maddesinde belirtildiği üzere tüm insanlar, onur ve haklar bakımından eşit ve özgür doğarlar.

Eşitlik: Hak ve özgürlük kadar bir önemli olan eşitlik de önemlidir. Hak ve özgürlükten bahsetmek için eşitliğe de ihtiyaç vardır. Hatta her ikisinin temel taşı eşitlik oluşturur.

Eşitlik: her insan; cinsiyet, ırk, renk, din, dil, yaş, uyruk, düşünce farkı, ulusal veya toplumsal köken, zenginlik gibi farklar gözetilmeksizin yasa karşısında eşittir.

10 Aralık 1948 tarihli **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi** ile 4 Kasım 1950 tarihli **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**, insan haklarının sınırlarını ve niteliğini belirleyen en önemli belgelerdir.

Türkiye tarafından 1954'te imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, bazı hak ve yasakları da beraberinde getirmiştir.

Peki nedir insanların doğuştan sahip olduğu bu haklar?

Yaşam hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, evlenme hakkı, etkili başvuru hakkı, cezaların yasalılığı, özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı; düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, dernek kurma ve toplantı yapma özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen temel hak ve özgürlüklerdir.

İşkenne, ayrımcılık, kölelik ve zorla çalıştırma ise sözleşme kapsamında belirlenen yasaklardır.

İNSAN HAKLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

-İnsan hakları evrenseldir.

-insanların doğuştan getirdikleri ve sadece insan olmalarından dolayı sahip oldukları haklardır.

-İnsan hakları mutlaktır.

-İnsan haklarının temelinde dil, din, etnik köken, cinsiyet, sosyoekonomik ve kültürel farklılıklara dayanarak oluşturulan gruplar veya topluluklar değil yalnızca birey olarak insan vardır.

Nelson:

Afrika'nın özgürlüğü için mücadele veren **Nelson Mandela** (Nelsin Mandela) "**Beyaz egemenliğine karşı savaştım. Siyah egemenliğine karşı da savaştım. İnsanların eşit fırsatları paylaşarak uyum içinde yaşayacakları demokrat ve özgür toplum hayalini kurdum.**" demmiştir.

Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş yıllarına baktığımızda Mondros Mütarekesinin imzalanmasıyla Türk Ulusunun bağımsızlığı elinden alınarak egemenliğine son verilme istendiğinde bu duruma Mustafa Kemal ve Silah arkadaşları karşı çıkarak Türk halkını düşmana karşı direnişe geçirmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk hem dışarıdan saldıran düşmanlarla savaşırken hem de içeride oluşan isyanları bastırmak için mücadele başlatmıştır.

Nelson ve Mustafa Kemal'in her ikisinin de ortak yanı iç ve dış düşmana karşı mücadele etmişlerdir.

İnsan hakları doğustandır ve sınırlandırılmaz ancak bazı durumlarda bazı insan hakları askıya alınabilir ya da sınırlandırılabilir. Örneğin toplumsal çatışma ortamında terör veya anarşizm nedeniyle çıkan çatışma ve kaosu önlemek için devlet, insanların hareket etme özgürlüğünü sınırlamak amacıyla sokağa çıkma yasağı ilan edebilir ya da salgın dönemlerinde geniş katılımlı toplantılara, maçların seyircili oynanmasına izin veremeyebilir.

İNSAN HAKLARI:

İnsan hakları, hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm insanları kapsar. Bu haklar, bireylerin varoluşsal ve ahlaki temel değerlerinden olan özgürlük ve eşitlikten doğar; hukukun kapsam alanı içinde yer alır. Ancak hukuk, insanın onurunu ve değerini korumada tek başına yeterli değildir. Bunun için hukukun yanı sıra başka değerlere de ihtiyaç vardır. Bunların başında etik ilke ve değerler gelir.

İnsan Onuru:

İnsanın sırf insan olması sebebiyle değerli ve saygıya layık bir varlık olması şeklinde tanımlanır.

Etik; kişilere, kurumlara ve meslek mensuplarının davranışlarına rehberlik eden, iyi ve doğruyu belirlemede yardımcı olan kılavuz değerler, ilkeler ve standartlar bütünüdür.

Etik, insanlara iyi ve kötünün ne olduğunu söyler; insanları olumlu davranışlara yönlendirmeyi amaçlar ve konuyla ilgili felsefi tartışmaları içerir. Ahlak ise en iyi, en onurlu, en güzel, en güvenilirlik anlamına gelir. Yani güzelin içinde en güzelini seçmektir. Etik ahlak ve erdeme giden güzelliğin ilk adıımıdır.

Tarafsızlık, açıklık, dürüstlük, eşitlik gibi değerler etiğin ilkeleri arasında yer alır.

Uygulandıklarında toplumsal refahı ve güveni sağlayan bu ilkeler, insan haklarının temelini oluşturur.

Dolayısıyla bu ilkeleri korumak ve içselleştirmek insan haklarının korunması bağlamında oldukça önemlidir. İnsan hakları yazılı kurallar ve yasalar kadar etik ilkelere de dayanmaktadır. Etik ilkelere uymayan ve insan haklarını hiçe sayan eylemler, ahlak ve hukuk kurallarına da aykırıdır.

İnsan haklarını evrensel bir ilke ve etik bir değer olarak benimseyip bu haklara koşulsuz saygı göstermek, insan haklarına gösterilen saygıyı ahlaki bir görev olarak kabullenmekle mümkün olabilir.

- İnsan hem kendi haklarını bilmeli hem de başkalarının haklarına saygı duymalıdır.
- İnsan hakları iyilik ve doğruluktan yana olmalıdır.
- İnsan hakları herkes tarafından tanınmalıdır.
- İnsan Hakları: "Bir insan öldürmek tüm insanlığı öldürmek, bir insana yardım etmek tüm insanlara yardım etmek gibi algılanmalıdır.

İnsan haklarının kullanılabilmesi ve demokrasi kültürünün oluşması için bireylerde ahlaki olgunluğun yerleşmesi gerektiği muhakkaktır.

Tarihi Kaynaklarda İnsan Hakları:

İnsan Hakları İle İlgili Başlıca Kurum, Kuruluş, Sözleşme ve Anlaşmalar:

İnsan'a verilen değer ve İnsan Haklarının ilk örneklerini tarihin derinliklerinde araştırdığımızda; insanları ıslah etmek Tanrı'nın emir ve yasalarını bildirmek, toplum içinde düzen, disiplin ve iyi bir yönetim oluşturmak ve insanların yaptığı davranışlarından sorumlu olduğunu bildirmek için gönderilen peygamberler ve onların kutsal kitaplarında yer almıştır.

Ayrıca Yenisey ve Orhun'da dikili taşlarda Türk hakanlarının adaleti yayma, fakirleri giydirme, açları doyurma gibi görev ve sorumluluklarını belirten yazıtlar vardır.

Çinlilerin Teozim ve Budizm inancı, Perslerin Zerdüştü İnancında insan hakları ile ilgili önemli kaynaklardır. Yahudilere gönderilen Hz. Musa, Hz. Davut, Hz. İsa'nın sözlerinde hep insan haklarına saygıdan, eşitlikten bahseder.

Ayrıca Hz. Muhammed (sav.)' Medine Vatandaşlık Sözleşmesi, Vedat Hutbesi ve Kur'an ayetlerinde de insan haklarına verilen önemle ilgili oldukça çok önemli bilgiler vardır.

İngiltere'de Soyluların Kral John'a karşı ayaklanarak Magna Carta (Magna Karta) Sözleşmesini kabul ettirmeleri, ABD halkının İngiliz sömürgesine karşı direnerek **Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi ilan etmeleri**

Fransız aydınlarının; İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi insan haklarının korunması amacıyla imzalanmış belgelerden bazılarıdır. Bu belgelerin imzalanmasının temelinde insan onurunun ve haklarının korunması vardır.

Osmanlılarda Tanzimat Fermanı, II. Meşrutiyet Döneminde ilan edilen Kanuni Esasi içinde yer alan maddelerde de insan hakları beyannamesi var.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insan hakları kapsamında yapılan diğer anlaşmalardan ve imzalanan belgelerden farklı olarak tüm insanları kapsayacak şekilde hazırlanmıştır.

Medine Sözleşmesi (622): Gayrimüslimlere inanç ve fikir özgürlüğü, mal ve can güvenliği sağlayan bir yönetim anlayışı kabul edildi.

Magna Carta (1215): İnsanlara yeni haklar verildi ve kral yasaya tabi kılındı.

Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi (1776): Yaşama, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı ilan edildi.

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (1789): Fransa'da tüm vatandaşların yasa önünde eşit olduğu belirtildi.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948): Tüm insanların sahip olması gereken otuz hak, ilk kez listelendi.

BM'nin kurulmasının ardından birçok devlet, II. Dünya Savaşı'nda meydana gelen ağır can ve mal kayıplarının bir daha yaşanmaması için İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni imzalamıştır. Tüm insanların onur ve haklar bakımından eşit olduklarını kabul eden bu bildirge, birey ve devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen önemli bir belgedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin amacı, üye devletlerin bildirmede ifade edilen hak ve özgürlükleri tanıması ve etkin biçimde uygulamasıdır. Türkiye 6 Nisan 1949'da bu bildirgeyi onaylamıştır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk hakları, dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu fiziksel, psikolojik, sosyolojik ve siyasal içerikli hakların tümünü kapsayan evrensel bir kavramdır.

Tarih boyunca insan hakları ihlallerinden en çok etkilenen grupların başında çocuklar gelmiştir. Bu ihlalleri önleyebilmek

amacıyla gerçekleştirilen ilk önemli çalışma 1924'te kabul edilen **Cenevre Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir**. Bu sözleşmenin ardından 1946'da BM tarafından **UNICEF** kurulmuş ve 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde çocuk haklarına da yer verilmiştir. Bu gelişmeleri takiben BM, 1959'da Çocuk Hakları Bildirisi'ni ve 1989'da Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin genel ilkeleri ayrım gözetmeme, çocuğun öncelikli yararı, yaşama ve gelişme hakkı, katılım hakkıdır.

Ayrım Gözetmeme (Madde 2)

Çocuk hakları, bütün çocuklar içindir. Doğum yerleri, konuştukları dil ne olursa olsun fark etmez. Büyüklerinin inançları ya da görüşleri nedeniyle hiçbir çocuğa ayrım yapılmaz.

Çocuğun Öncelikli Yararı (Madde 3)

Çocuklarla ilgili bütün yasa ve uygulamaları oluşturanlar, önce çocukların yararını düşünmek zorundadır. Devlet, çocukların koruma ve bakımını üstlenenlerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için önlemleri alır ve onların sorumluluklarını yerine getirip getirmediğine bakar.

Yaşama ve Gelişme Hakkı (Madde 6)

Yaşamak, her çocuğun temel hakkıdır ve herkesin ilk görevi çocukların yaşamını korumaktır.

Katılım Hakkı (Madde 12)

Her çocuk, görüşlerini serbestçe ifade etme, kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerinin dikkate alınmasını isteme hakkına sahiptir. Herkesin çocukları dinleme, onların fikirlerini öğrenme ve onlara saygı gösterme sorumluluğu vardır.

ÇOCUKLAR MI YOKSA ERİŞKİNLER Mİ DAHA ÇOK

.....

"Çocuksu davranma!" diyor büyükler birbirlerine sık sık; kötü bir şeymiş gibi... Ben bir çocuğum ve çocuklar çocuksu davranırlar. Ama dünyada hiçbir savaşı çocuklar çıkartmadı. Tek bir ağaç bile çocuklar tarafından kesilmedi. Havaya, suya ve toprağa yapılan saygısızlıklar çocuk işi değil. Çocukların hiçbir etkinliği tek bir hayvan türünün tükenmesine neden olmadı. Şimdi büyüklerden #herçocukiğin bir dileğim var: Yetişkin gibi davranmayı bırakın ve çocukların geleceğini yok etmeyin.

KADIN HAKLARI İLE İLGİLİ:

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi Kadınlara karşı şiddet ve ayrımcılık, önlenmesi gereken başlıca insan hakları ihlalleri arasında yer alır. Birçok ülke, bu hak ihlallerini önleyebilmek amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde yasal düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemeler kapsamında imzalanan belgelerden biri "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'dir.

Kısa adı "CEDAW" olan sözleşme, BM düzeyinde kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi amacıyla imzalanmış en kapsamlı belgedir.

Orijinal İngilizce adı "Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women" olan ve CEDAW olarak kısaltılan sözleşme, Türk doktrininde ve resmî çevirilerde Türkçeye genel olarak, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" şeklinde çevrilmiştir.

CEDAW, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edilmiş; 1981'de yürürlüğe konmuş ve Türkiye tarafından 1985'te imzalanmıştır. Bu sözleşmeyi imzalayan devletler, kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesi ve kadın haklarının geliştirilmesi konusundaki uygulamaları raporlamak ve savunmakla

yükümlüdür. BM, bu sözleşme ile kadına yönelik ayrımcılığa dünya genelinde son verilmesi için önemli bir adım atmıştır.

CEDAW'ın on altı temel maddesi aile ve çalışma hayatında, sağlık hizmetlerinde, eğitimde, sosyal ve siyasal yaşama katılımında eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı önlemek için gereken yükümlülükleri ana hatları ile belirtir. Hepsinden önemlisi sözleşmeye taraf devletler, eşitsizliği ve kalıplaşmış cinsiyet rollerini sürekli kılan âdet ve ön yargıları ortadan kaldırmak ile yükümlüdür.

Kadının güçlendirilmesi ve konumunun geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bakış açısının politika, strateji ve uygulamalara yansıtılması kadın haklarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Tüm bireylerin hak ve özgürlüklerinin bulunduğu bir toplum inşa edebilmek için cinsiyetler arası eşitlik sağlanmalı ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ortadan kaldırılmalıdır.

-Kadınların bazı ülkelerde seçme ve seçilme hakkına sahip olmaması
-On yaşındaki bir çocuğun araba tamirhanesinde çalışması
-Savaş sırasında sivil halkın zarar görmesi
-Çalışma hayatında kadın istihdamının erkeklerle aynı oranda olmaması
-SömürgecilikGenellikle bir devletin başka ulusları, devletleri, toplulukları siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılmasıdır.

Toplumlar, insanlık tarihi boyunca hak ve özgürlüklere ulaşabilmek için önemli mücadeleler vermiştir. Günümüzde ırk, din, mezhep ayrımcılığı, savaşlar, iç çatışmalar, sömürgecilik, açlık ve yoksulluk insan haklarıyla ilgili önemli sorunların başında yer almaktadır. Bununla birlikte dünya genelinde hak ve özgürlüklere ilişkin bilinç seviyesi de giderek yükselmektedir. II. Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sürecinde yaşanan geniş çaplı insan hakları ihlalleri nedeniyle BM tarafından 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, söz konusu bilincin en önemli göstergelerindendir.

Küresel bir kuruluş olan BM'nin yanı sıra Amerikan Devletler Örgütü, Avrupa Konseyi ve Afrika Birliği Örgütü gibi bölgesel kurum ve kuruluşlar ile **Avrupa Birliği (AB)** insan haklarını koruyup geliştirmek amacıyla faaliyet göstermektedir. **AB**, birçok ülkeyle yaptığı ticaret ve iş birliği antlaşmalarına insan haklarıyla ilgili maddeler koydurarak insan haklarının korunup geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Küresel bir kuruluş olan BM'nin yanı sıra Amerikan Devletler Örgütü, Avrupa Konseyi ve Afrika Birliği Örgütü gibi bölgesel kurum ve kuruluşlar ile Avrupa Birliği (AB) insan haklarını koruyup geliştirmek amacıyla faaliyet göstermektedir. AB

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENDİK:

.Tüm insanların doğuştan özgür ve eşit olduklarını belirten İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, II. Dünya Savaşı sonrasında BM tarafından kabul edilmiştir. Bu belgenin yanı sıra BM, 1979'da Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'ni ve 1989'da Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir.

UNICEF'in 1990 yılından bu yana sürdürdüğü çalışmalar sonucunda beş yaş altı çocuk ölümleri %53 azaldı, yetersiz beslenen çocukların oranı neredeyse yarıya azaldı, 125 ülkenin 122'sinde çocuk felci yok edildi, ilköğretime katılmayan çocuk sayısı %44 azaldı.1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Medeni Kanun ile evlilik yaşı hem kadın hem erkek için on

sekize yükseltilmiş, evlilik sırasında edinilen malların eşit paylaşımı ve evlilik dışı doğan çocukların evlilik içi doğan çocuklarla aynı miras haklarından yararlanmaları karara bağlanmış, ayrıca kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda çeşitli düzenlemeler getirilmiştir.

MEDYA OKURYAZARLIĞI

Medya Okuryazarlığı; çeşitli türden (görsel, işitsel, basılı vb.) medya mesajlarına erişebilme, erişilen medyaları eleştirel bakış açısıyla çözümleyip değerlendirebilme ve kendi medya iletilerini üretebilme becerisidir

İnsan haklarını korumada iki temel gücün tayin edici rolü kabul edilir. Bunlar, hukukun gücü ve demokratik kamuoyunun gücü olarak sayılabilir. İlk olarak ve kısaca hukuksal korumanın ulusüstü insan hakları belgelerindeki dayanaklarına işaret edelim:

2)İnsan haklarının demokratik kamuoyu tarafından korunması

Demokratik kamuoyu ile kastettiğimiz, insan haklarının kamuoyudur. Haklarının ve özgürlüklerinin bilincinde olan bireylerin ve onların oluşturduğu kamuoyunun gücünden söz ediyoruz. Bu kamuoyundan söz edilince de insan hakları savunucularından söz etmemiz gerekir. Zira bu kamuoyunu oluşturan da ve genel olarak toplumları ve devlet organları ile devletlerarası ve devletler üstü organları harekete geçiren de genellikle insan hakları savunucuları ve onların örgütleridir.

Öyleyse kimdir insan hakları savunucusu? Bu bahiste önce buradan başlayalım.

İnsan hakları savunucusu(savunucuları), birey olarak (tek başına) ya da başkalarıyla birlikte(başkalarıyla birlikte: dernek, vakıf, sendika, kooperatif, forum, inisiyatif, girişim, platformlar formatında ya da bunlar dışında bir araya gelişlerle)insan haklarını ve özgürlüklerini korumak, gerçekleştirmek ve geliştirmek için çalışan kişi demektir.

Tek tek gerçek kişiler, gruplar ya da dernekler insan hakları savunucusu olabilirler. Her meslekten, her kökten, her cinsiyetten, her yaşta insan, insan hakları savunucusu olabilir. İnsan hakları konusunda profesyonel ya da gönüllü çalışan insanlar insan hakları savunucusudur.

"İnsan Hakları Savunucuları: İnsan Haklarını Savunma hakkının Korunması" adını taşıyan BM yayını Rehber'de maddelerin sağladığı korumalar, sahife 15'de şöyle yer almaktadır:

- İnsan haklarının gerçekleşmesi ve korunması için ulusal ve uluslar arası düzeylerde çaba göstermek,
- İnsan hakları çalışmalarını kişisel olarak veya başkalarıyla örgütlenerek yürütmek;
- Dernekler ve hükümet dışı kuruluşlar kurmak,
- Barışçı toplantılar düzenlemek,
- İnsan haklarına ilişkin bilgi aramak, bulmak, almak ve elde muhafaza etmek,
- İnsan hakları alanında yeni ilkeler ve fikirler oluşturup bunları tartışmak ve benimsenmesi için çalışmak,
- Hükümet organlarına ve kuruluşlarına işlerini daha iyi yapmaları için eleştiri ve önerilerde bulunmak ve çalışmalarında insan haklarının yaşama geçirilmesini engelleyici yönler varsa bunlara dikkat çekmek

-İnsan haklarıyla ilgili resmi politikalar ve fiiller konusunda şikayetlerde bulunmak ve bu şikayetlerin incelenmesini istemek,

-İnsan haklarını savunmak üzere profesyonel anlamda hukuksal danışmanlık ve yardım önerilerinde bulunmak ve bu yardımları yapmak,

TOPLUMSAL YAŞAMDA İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ

Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve teşvik edilmesinde sadece kamu kurum ve kuruluşları değil STK'ler de önemli çalışmalar yürütmektedir. Sağlık, eğitim, çevre ve zararlı alışkanlıkların önlenmesi STK'lerin çalışma alanlarının başında gelmektedir. Bu tarz gönüllü kuruluşların çalışmaları sayesinde hak ve özgürlüklerin kullanılması geniş bir tabana yayılmış, katılımcılık güçlendirilmiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarının yaptığı bu çalışmalar tek başına yeterli değildir. Burada önemli olan bir diğer konu, kişilerin de kendi hak ve özgürlüklerinin bilincinde olması ve kendilerine sunulan hizmetlerin farkına varmasıdır.

HAK VE ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK BİLİNCİ

Toplum hâlinde yaşamak bir düzeni gerektirir. Düzenin sağlanması ve sürdürülmesi için gerekli olan kurallar ise kişilere sorumluluklar yükler. **Sorumluluk**, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi demektir. Bir bireyin sorumluluk sahibi olabilmesi için özgür olması gerekir. Kişiler, haklarını kullanırken başkalarının haklarına saygı göstermeli ve kendi özgürlüklerini kullanırken başkalarının özgürlük alanını ihlal etmemelidir.

Toplumsal hayatta hak ve özgürlükler kullanılırken şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Mutlak özgürlük yoktur. Akla gelen ya da istenen her şeyin yapılması özgürlük değildir.
- Hak ve özgürlükler insanın ayrılmaz parçasıdır.
- Aslolan özgürlüktür, sınırlamalar ise istisnai durumlardır.
- Hak ve özgürlükler kullanılırken kimseye ayrıcalık tanınmaz, herkes yasalar çerçevesinde haklardan yararlanır.
- Eğitim yoluyla kişilere hak ve özgürlüklerin birey ve toplum hayatı için gerekli olduğu, bunların kötüye kullanımının olumsuz sonuçlar doğuracağı kavratılmalıdır.
- Özgürlüğü kötüye kullanmak, özgürlükten mahrum kalmaya neden olabilir hatta özgürlüğün kötüye kullanımı sonucunda suç oluşursa bu durum cezayı da gerektirir.
- Hak ve özgürlükleri kısıtlanan kişi, bunun çözümünü yasalar yoluyla aramalıdır. Kişiler, haklarını yasa dışı yollardan ararsa toplumsal düzen bozulur. Demokratik ülkelerde vatandaşlar, herhangi bir haksızlık karşısında haklarının adaletli biçimde korunacağı konusunda devlete güven duyarlar. Devlet, vatandaşların hak ve özgürlüklerini yasalarla güvence altına alır. Bununla birlikte vatandaşlar da hak ve özgürlüklerini kullanırken sorumluluklarını yerine getirirler. Hak ve özgürlüklerinin bilincinde olan bireyler hem kendileri hem de toplum adına doğru davranışı benimser. Toplumsal yaşamda barışın ve huzurun sağlanması, herkesin eşit haklara ve özgürlüklere sahip olduğu düşüncesinin temel alınmasıyla mümkündür. Bu bakımdan birey, kendi haklarını koruduğu gibi başkalarının haklarını da gözetmelidir.

Devlet-Vatandaş İlişkisinde Görev ve Sorumluluklar toplumun değişik kesimlerinde hayat standardı, gelir düzeyi vb. birtakım ölçülerin fırsat eşitliği çerçevesinde dikkate alınma sıyyla sosyal alanda sağlanan denge durumudur. Halkın siyasete aktif katılımı, bilinçli bir sivil toplumun varlığı anlamına gelir. Kamu yönetiminin şeffaflık, hesap verme sorumluluğu ve katılım tabanlı yapılması devlet ile vatandaş arasındaki ilişkiyi güçlendirir.

Katılım sürecinin nihai hedefi, devlet-vatandaş ilişkisinin güçlendirilmesi ve aktif vatandaşlık bilincinin geliştirilmesidir. Bu kavramlar bilgiye erişim, müzakere, iletişim ve aktif katılımdir.

Bununla birlikte katılımcılığın önünde kişilerden, kültürden ve yasalardan kaynaklanan engeller de vardır.

Bunlar:

- Vatandaşların bilgiye erişiminin engellenmesi,
- Devlet-vatandaş ilişkisinde müzakere yapılıp yapılmaması,
- Devlet ile vatandaş arasındaki iletişimin engellenmesi,
- Vatandaşların aktif katılımının engellenmesi şeklinde ifade edilebilir.

Katılımcı demokrasinin güçlendirilmesinde sosyal devlet yapılanmasının önemli rolü vardır. Sosyal devlet, ekonomik ve sosyal alanlarda sosyal güvenlik ve adalet sağlayıcı politikalar üreten devlet modelidir.

Katılımcı demokrasinin güçlendirilmesinde sosyal devlet yapılanmasının önemli rolü vardır. Sosyal devlet, ekonomik ve sosyal alanlarda sosyal güvenlik ve adalet sağlayıcı politikalar üreten devlet modelidir. Sosyal adaletin sağlandığı devlet yapısında devlet ile vatandaşların karşılıklı görev ve sorumlulukları vardır. Her iki tarafın da üzerine düşeni yapması ülkede iç barış ve huzurun sağlanması açısından önemlidir.

Vatandaşın Devlete Karşı Sorumlulukları

- Yasalara uymak
- Vergi vermek
- Askerlik yapmak
- Seçimlerde oy kullanmak

Devletin Vatandaşa Karşı Sorumlulukları

- Gelir dağılımındaki adaletsizlikle ve yoksullukla mücadele etmek
- Fırsat eşitliğini sağlamak
- Tam istihdam sağlamak
- İşsizlikle mücadele etmek
- Sosyal dengeyi kurmak
- Sosyal barışı sağlamak
- Ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlamak
- Sosyal güvenliği sağlamak

BM'nin Açılımı:

Birleşmiş Milletler (BM), uluslararası barış, güvenlik ve iş birliğini sağlamak amacıyla 1945'te kurulan küresel bir örgüttür. Merkezi New York'ta bulunur ve 193 üye devletten oluşur.

Ana organları arasında Genel Kurul, Güvenlik Konseyi ve Ekonomik ve Sosyal Konsey yer alır. Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinin veto yetkisi bulunur.

Türkiye, BM'nin kurucu üyelerindendir ve çeşitli BM operasyonlarına katılım gösterir. Ayrıca BM bünyesinde çok sayıda program ve uzman kuruluş faaliyet yürütür.

"CEDAW

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

AB: Avrupa Birliği

Avrupa Birliği (AB), Avrupa kıtasında bulunan ülkelerin siyasi ve ekonomik iş birliği amacıyla oluşturduğu ulus üstü bir birliktir. 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile temelleri atılmış, 1993'te Maastricht Antlaşması ile resmi olarak kurulmuştur.

27 üye ülkeden oluşan AB, üye devletler arasında serbest dolaşım, ortak pazar ve ortak para birimi (Euro) gibi ekonomik entegrasyonlar sağlar. Ayrıca dış politika, insan hakları ve çevre politikaları gibi alanlarda ortak stratejiler geliştirir.

UNICEF'in açılımı ve kuruluş amacı:

UNICEF, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'dur. 1946'da kurulan bu kuruluş, çocuklara sağlık, eğitim ve koruma desteği sağlamak amacıyla faaliyet gösterir. Çocuk hakları alanında çalışmalar yürütür ve dezavantajlı durumdaki çocuklara öncelik verir. Aşı kampanyaları, acil yardım ve eğitim programları gibi projeleriyle tanınır.

Finansmanı tamamen devletlerin ve özel bağışçıların gönüllü katkıları ile sağlanır. Türkiye dahil 150'den fazla ülkede ofisleri bulunur.

2. ünite cevap anahtarı:

1. Boşluk Doldurma	1. hak, özgürlük, insan hakları
2. Eşleştirme :	2. I-d, II-c, III-a, IV-b
3 Test:	9-E, 10-B, 11-C, 12-D

